

Regionernas Kamp

2023

wsp

Innehålls- förteckning

Varför robusthet?

Regionernas Kamp 2023	sid 4
Robusthetsindex – hur mäts robustheten?	sid 6

Vad gör en kommun robust?

Den ekonomiska utvecklingens drivkrafter	sid 8
Ett kunskapsunderlag för Sverige	sid 10

Aktuella utmaningar

Brottslighet och klimatförändringar	sid 14
---	--------

Index och ranking

Glimtar ur Regionernas Kamp	sid 20
Tio i topp.....	sid 22
Sverigelistan.....	sid 24
Topp 3 per kommungrupp	sid 26
Robusthetens fyra kärnområden	sid 30

Tio år – tillbakablick

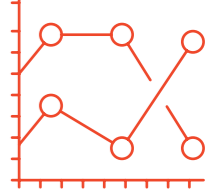
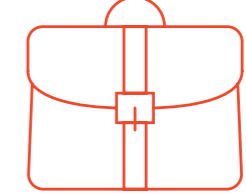
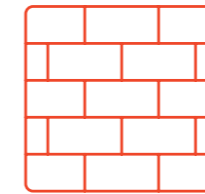
10 år med Regionernas Kamp.....	sid 38
---------------------------------	--------

Hur kan man använda Regionernas Kamp

Så kan du använda Regionernas Kamp	sid 45
--	--------

Regionernas Kamp 2023

Osäkra tider avlöser varandra och de senaste åren har kommuner sannerligen inte saknat utmaningar. Klimatförändringarna är en global utmaning som inte sällan medför tydligt lokala effekter som behöver mötas och hanteras. Mottagande och integration av flyktingar i spåren av migrationsvågen är ett annat exempel.

Ett ytterligare, mer nyligt, exempel är Covid-19 och uppgiften att minska smittspridning och andra negativa effekter av pandemin. Helt säkert är att framtiden bär med sig både existerande och idag helt okända utmaningar för samhällsbygget, och förmågan att möta och hantera dem kommer ställa krav på resurser och förmågor – med andra ord robusthet och resiliens.

Var ligger ansvaret för att möta framtiden?

Utöver statsförvaltningen utgörs Sverige i offentlig institutionell mening av 290 kommuner fördelade över 21 regioner. Det offentliga åtagandet är uppdelat så att man på regional nivå hanterar och organiserar exempelvis sjukvård, kollektivtrafik och regional utveckling, medan den kommunala nivån ansvarar för till exempel grund- och förskola, socialtjänst, äldreomsorg, bygglov och lokal näringspolitik. Således är

det huvudsakligen regionala och kommunala ansvarsområden som medborgarna möter i sitt dagliga liv och tämligen unikt för Sverige är kommunernas höga grad av självbestämmande. Det kommunala ansvaret medför därför å ena sidan stor rådighet och potential att påverka medborgarnas vardag, men å andra sidan också stort ansvar för betydande utmaningar.

De svenska kommunernas rådighet, ansvar och utmaningar är i korthet kontexten till Regionernas Kamp. Vi vill belysa och analysera de svenska kommunernas robusthet för att hantera sin situation och gör det via ett teoretiskt anslag som lägger vikt vid utvecklingen inom antal områden som demografi, arbetsmarknad, utbildning och ekonomi. Skälen bakom urvalet finns i tabellen nedan.

Robustheten ser vi som ett mått på samlad förmåga att möta framtidens utmaningar och Regionernas Kamp utgör ett gediget

faktaunderlag som kan användas för att bedöma och jämföra kommuners situation och potential. Självklart finns också stora skillnader mellan de svenska kommunerna, varav många grundar sig på skilda och i vissa fall givna förutsättningar – historiska, geografiska, strukturella. Med fakta får vi upp ögonen för styrkor och svagheter och potentiellt olika utfall trots liknande förutsättningar. Att identifiera dessa och att konstruktivt jämföra sig och lära från de bästa är en bra utvecklingsstrategi. Vi hoppas bidra till detta med Regionernas Kamp, och ett ändamålsenligt arbete med utmaningar, svagheter och styrkor och utvecklingen mot en mer robust kommun.

I årets Regionernas Kamp inkluderas även variabler för klimatarbete och brottslighet – samt ett därtill kopplat resonemang om trygghet och levnadsvillkor. De är aktuella och delvis akuta påfrestningar för samhället där robusthet är viktigare än någonsin. Vilka resurser och kunskaper krävs, och har kommuner förutsättningar att hantera kostnaderna för dessa?

Avslutningsvis vill vi uppmärksamma att det i år är 10 år sedan den första Regionernas Kamp publicerades. Därför inkluderas en återblick över utvecklingen sedan den första mätningen av robusthet. Vi gläds åt en generellt god utveckling i Sverige, men också att Regionernas Kamp under dessa år har skapat mycket diskussion och dialog ute i kommunsverige som vi haft förmånen att delta i och bidra till. Vi konstaterar att ett relativt enkelt format, om än med ett nytt perspektiv, kan åstadkomma mycket. Ingen sitter

ensamt på alla svar – men tillsammans kan vi i konstruktiv och utvecklingsorienterad dialog skapa robust förändring och framtidssäkring.

Ansvariga för årets Regionernas Kamp är Mattias Frithiof, Sektionschef på WSP Strategic Advisory och Julia Berglund, konsult inom regional utveckling.

Stockholm, november 2023

Mattias Frithiof

mattias.frithiof@wsp.com

Julia Berglund

julia.berglund@wsp.com

Robusthetsindex

Hur mäts robustheten?

Vad är det som gör en kommun robust och framtidssäkrad? Det är naturligtvis omöjligt att ge ett entydigt och heltäckande svar, men WSP:s ambition med Regionernas Kamp är att ändå fånga så många aspekter som möjligt i robusthetsmätningen.

Precis som föregående år beräknar vi därför ett robusthetsindex. Indexet säger inte allt, men ger likväl en indikation på vilka kommuner det långsiktigt sannolikt går bra för, och vilka som har utmaningar att hantera. I de enskilda indikatorerna går det att urskilja frågor som en kommun, trots kanske god robusthet överlag, kan behöva adressera.

Indexets konstruktion

Indexet byggs upp av de 14 variabler/delkategorier. De 10 bästa procenten i varje delkategori får betyget 10, de näst bästa 10 procenten får en 9:a och så vidare. Varje kommun får sedan en total poäng som alltså är summan av poängen i delkategorierna. Det högsta robusthetsindexet som en enskild kommun kan uppnå är 140, dvs en tia i alla kategorier.

Kommunerna har sedan delats in enligt SKR:s kommungrupper, där strukturellt lika kommuner kan jämföras med varandra. Kommungrupperna A1, A2 och B3 är de som har det högsta medelvärdet, vilket också resulterar i en hög snittplacering bland Sveriges alla 290 kommuner.

Eftersom robustheten definieras utifrån processer som kan anses vara trögrörliga inkluderas i många fall både ett nuläge och förändringen över en tioårsperiod. Den data

som vi har använt har 2021 eller 2022 som basår, beroende på statistikens tillgänglighet. När förändring inkluderas är det således utvecklingen från 2011 eller 2012 som mäts.

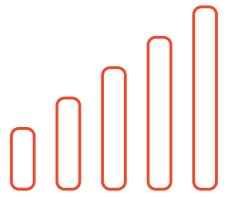
Årlig temadel

Sedan några år innehåller Regionernas Kamp en temadel som knyter an till aktuella händelser eller trender. Vi har under åren fokuserat på bland annat återindustrialiseringen av norra Sverige, pandemins effekter och en särskild valbilaga förra året 2022. I årets upplaga har den särskilda temadelen fokus på brottslighet, trygghet och levnadsförhållanden i de svenska kommunerna, uppbackat av statistik om antalet anmälda brott per kommun och invånare. Kvar från tidigare år finns den fortsatt viktiga klimatfrågan, definierad som "utsläpp av växthusgaser". Dessa två variabler inkluderas även i den totala rankingen. Trygghet och klimatfrågor kommer med nödvändighet prägla kommuners utvecklings- och planeringsarbete för många år framåt och utgör viktiga delar av kommunernas långsiktiga robusthet.

Område	Variabel	Varför mäter vi detta?
Demografi	Befolkningsmängd	Stor befolkning ger större marknad och robusthet
	Befolkningsförändring	Växande befolkning indikerar attraktivitet
	Befolkning yngre än 55 år	Större andel som arbetar
	Inrikes flyttnetto	Positiv ökning innebär att man lockar från annan del av Sverige
Arbetsmarknad	Förvärvsintensitet	Höga nivåer indikerar stark arbetsmarknad
	Andel förvärvsarbetande födda utanför EU/EFTA	Höga nivåer indikerar förmåga att generera jobb för de som står längre från arbetsmarknaden
Utbildning	Befolkning med eftergymnasial utbildning	Välutbildad befolkning bidrar till långsiktig utveckling
	Meritvärde i årskurs 9	Grundskolan är viktig och bidrar även till attraktivitet
Ekonomi	FINK per capita	Höga inkomster innebär hög produktivitet o/e att många har arbete
	Förändring FINK per capita	Positiv utveckling av inkomster indikerar tillväxt
	Branschbredd	Mångfacetterat näringsliv minskar risker och bidrar till robusthet
Temadel	Andel sysselsatta inom KIBS	Andel som jobbar i kunskapsintensivt näringsliv, vilket indikerar framtidssäkrat näringsliv
	Växthusgaser / Klimatarbete	Medvetenhet, ansvar och rätt investeringar minskar risker och kostnader på lång sikt
	Anmälda brott per 100 000 invånare	Låg brottslighet leder till högre upplevd trygghet, attraktivitet och att medel kan prioriteras till andra samhällsfunktioner
Robusthet	Summan av betyg (max 140)	Varje variabel kan få betyg 1 (lägst) till 10 (högst). Summan av betygen ger totalt robusthetsindex

Den ekonomiska utvecklingens drivkrafter

Det teoretiska och analytiska anslaget bakom Regionernas Kamp grundar sig i regioners och kommuners ökande betydelse som centrum för den ekonomiska utvecklingen. De senaste decenniernas utveckling har präglats av kunskaps- och tjänstenäringsarnas ökande betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Dessa näringar kräver i sin tur andra förutsättningar och använder andra råvaror än de klassiska nationalekonomiska produktionsfaktorerna – till exempel kunskap, innovationer, samverkan och kommunikation – tillgångar som tenderar både uppstå och utvecklas bäst i kluster. Samtidigt reducerar teknologiska landvinningar betydelsen av geografiska avstånd och barriärer. Kostnadseffektivare sätt att transportera människor och gods och innovativa kommunikationslösningar gör konkurrensen om både insatsvaror och leveransvaror i stort sett global. Ovan beskrivna fenomen har av makroekonomen och Nobelpristagaren Paul Krugman konceptualiserats som “den nya ekonomiska geografins”, och indikerar att både förutsättningar och effekter av utvecklingen får geografiska implikationer. Förutsättningar för kunskapsutveckling, innovationer, kunskapsutbyte och tillgång till nätverk gynnas av en stor och koncentrerad befolkning. Men, med humankapital, innovationer och kommunikationer som tillväxtens drivkrafter uppstår risken att dessa också relativt snabbt kan flytta, och uppstå på olika platser vid olika

tidpunkter. Därför blir de lokala och regionala förutsättningarna, och attraktiviteten, av stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Intressant nog har de senaste årens utveckling haft en delvis annan riktning. Geopolitiska svagheter i globala leveranskedjor, krav på hållbar energi och plats för ny storskalig industriell produktion har återigen ökat intresset för hemmamarknaderna. Är det fortsatt storstäderna och tjänstenäringsarna som är utvecklingens primus motor? I ett rent svenskt geografiskt perspektiv har fokus de facto skiftat från den södra landshalvan med sin högre befolkningstäthet, närhet och storstadsregionernas tjänsteintensiva näringsliv till norra Sveriges goda egenskaper och tillgångar avseende det som nu efterfrågas.

Återkomsten av industrins påverkan på regional utveckling

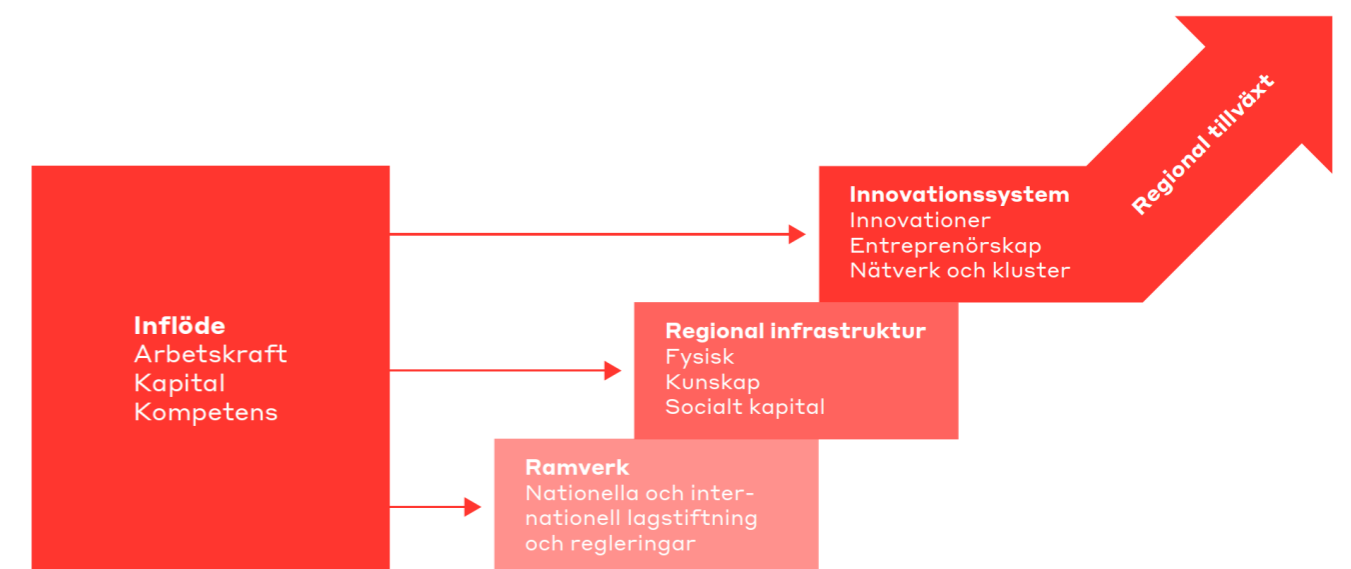
Råvaror och de platsbundna egenskaperna kan i och med omställningen komma att spela en avgörande roll. Förutsättningarna som norra Sverige erbjuder har blivit attraktiva för lokalisering och etablering av den nya industrins företag och kan innebära en positiv påverkan på hela Sveriges utveckling. Frågan vi ställer oss är om Sverige går mot en period av mer geografiskt balanserad utveckling?

Bilden nedan illustrerar grundpelarna för Regionernas Kamps teoretiska anslag kring tillväxt; samspelet mellan inflöde av kompetens

och kapital, välfungerande regional infrastruktur, innovationsfrämjande företagsklimat samt ett nationellt ramverk som stimulerar utveckling.

Ekonomisk utveckling kan som mycket annat mätas och förstås på flera olika sätt. Nyckeltal som utbildningsnivå, befolkningsstorlek, inflyttningar, andel av befolkning som är under 55 år och förvärvsintensitet ger en fingervisning om framtida förutsättningar. Förvärvsinkomst belyser arbetsmarknaden och företagets utveckling vilket indirekt

säger något om den finansiella styrka som finns. Andelen kunskapsintensivt näringsliv (KIBS) och branschbredd är också två viktiga bestämningsfaktorer för utvecklingen. För att fånga graden av integration och matchningen på arbetsmarknaden kan andel förvärvsarbetande födda utanför EU/EFTA användas. Integration är en faktor som har stor bäring på såväl social som ekonomisk utveckling. I den fortsatta rapporten kommer dessa och några ytterligare faktorer att lyftas fram och analyseras.

Figur. Den regionala tillväxtens drivkrafter

Ett kunskaps- underlag för hela Sverige

Ekonomiska motsättningar och skillnader mellan stad och landsbygd har i olika former och omfattning funnits sedan urbaniseringen satte fart under 1800-talets industrialisering. Även om urbaniseringen i Sverige i allt väsentligt har upphört - i den mening att människor allmänt lämnar landsbygden till förmån för städerna - fortsätter städerna att befolkningsmässigt växa mer och snabbare än landsbygden. Därmed fortsätter också skillnaderna att öka. Tillgänglighet till arbetsmarknad, service, kultur, utbildning och nöjen uppstår och driver på utvecklingen i täta och befolkningsrika miljöer.

Å andra sidan, i storstadsregionerna tenderar också många av täthetens negativa sidor och friktioner att accentueras. Trängsel, kostnadsläge, otrygghet, brottslighet, med mera. Två av dessa aspekter täcks lite mer ingående i årets temadel, men sammanfattningsvis är det utmaningar som förstärkts i de större städerna under senare tid, och något som kräver aktiva åtgärder under lång tid framöver.

Utmaningar som idag möter de mindre tätbefolkade kommunerna i landet är det välfärdsbehov som följer av en åldrande befolkning. Andelen äldre har ökat mest i landsbygdskommuner vilket betyder högre kostnader kopplade till tjänster för de äldre. Samtidigt verkar de tecken på utflyttning från de största städerna, delvis i spåren av pandemin och ökat distansarbete, bestå. Mycket tyder på att åtminstone de större och mellanstora

städernas attraktivitet och konkurrenskraft trots allt står sig. Totalt sett är det 240 av Sveriges 290 kommuner som faktiskt vuxit befolkningsmässigt under den senaste tioårsperioden.

Oavsett den enskilda kommunens utmaningar eller styrkor krävs fakta och förståelse för att hantera den egna situationen. Med objektiva fakta vill vi med Regionernas Kamp teckna den breda robusthetsbilden och på så vis inspirera och initiera till lärande och konstruktiva diskussioner.

Statistiken i Regionernas Kamp är hämtad från officiella källor och de jämförelser som görs är baserade på kommungruppsindelningen framtagen av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Kommungrupperna är nio till antalet, och baseras på befolkningsstorlek samt avstånd och pendlingsmönster till större orter. Vi använder sedan denna indelning för att jämförelserna mellan kommuner ska bli mer relevanta och ändamålsenliga.

Huvudgrupp	Kommungrupp	Kort definition	Antal
A. Storstäder och storstadnära kommuner	A1. Storstäder	Minst 200 000 invånare i kommunens största tätort	3
	A2. Pendlingskommun nära storstad	Minst 40 % utpendling till storstad	43
B. Större städer och kommuner	B3. Större stad	Minst 40 000 och mindre än 200 000 invånare i kommunens största tätort	21
	B4 Pendlingskommun nära större stad	Minst 40 % utpendling till större stad	52
	B5. Långpendlingskommun nära större stad	Mindre än 40 % utpendling till större stad	35
C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	C6. Mindre stad/tätort	Minst 15 000 och mindre än 40 000 invånare i kommunens största tätort	29
	C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Minst 30 % ut- eller inpendling till mindre stad/tätort	52
	C8. Landsbygdskommun	Mindre än 15 000 invånare i kommunens största tätort, lågt pendlingsmönster	40
	C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	Landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs. antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet	15

Huvudgrupp	Medel Robusthetsindex 2023	Medelranking 2023
A1. Storstäder	109	34
A2. Pendlingskommun nära storstad	108	40
B3. Större stad	97	69
B4. Pendlingskommun nära större stad	77	141
B5. Långpendlingskommun nära större stad	63	194
C6. Mindre stad/tätort	87	106
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	59	207
C8. Landsbygdskommun	60	206
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	75	148

Skillnader mellan kommungrupper

Generellt kan sägas att storstäderna (A1), trots sina utmaningar, totalt sett är mest robusta. Storstädernas omedelbara omgivning, pendlingskommunerna i dess närhet (A2), är näst mest robusta mycket tack vare närheten till den stora arbetsmarknaden och goda boendemiljöer. Större och mindre städer (B3 och C6) följer

därefter. Pendlingskommuner nära större städer (B4) och Landsbygdskommuner med besöksnäring (C9) är ungefär lika robusta, men pendlingsorter på längre avstånd (B5) och till mindre orter (C7) och landsbygdskommunerna (C8) uppvisar ungefär liknande robusthet.

Brottslighet och klimatförändringar utmanar

I följande kapitel redovisas ett antal särskilda, och för Regionernas Kamp delvis nya, faktorer som kan utmana den kommunala robustheten. De har sin grund i stora och i vissa fall globala fenomen, men där effekter och lösningar som brukligt finns på lokal nivå och därmed kräver kommunal beredskap och handlingskraft.

Det är utmaningar som funnits länge, men som fått ny aktualitet. Inte minst för att de vuxit i omfattning – idag pressar de samhällsbygget på ett fundamentalt sätt. Riskerna förenade med kommunal inaktivitet är lika stora som de potentiella nyttorna med att tidigt och aktivt möta dem.

Tryggheten där man bor

En kommuns robusthet vilar i hög utsträckning på invånarna som väljer att bo och verka i kommunen. Deras val, och hur väl man utvecklas tillsammans, är avgörande för en kommuns framtidssäkring. Platsers attraktivitet och rykte är också en viktig fråga som påverkar exempelvis inrikes inflyttning vilket Regionernas Kamp alltid mätt och inkluderat i robusthetsindex. Trygghet är en komponent bredvid andra levnadsförhållanden som ekonomi, sysselsättning, hälsa, boendestandard, och som påverkar människors vardag – både individuellt och i samspel med andra.

Upplevt goda levnadsförhållanden korrelerar med invånarnas välmående och att de trivs på den plats de verkar, samtidigt som indikationer på sämre levnadsförhållanden kan tyda på vantrivsel eller att man på andra sätt får kämpa mer i sin vardag. Givet befolkningens betydelse för kommunal robusthet är det viktigt att ta reda på hur människor upplever sin omgivning och sina livsvillkor för att, i möjligaste mån, påverka i positiv riktning. Förutsättningarna är förstås mycket olika på olika platser, och i någon mån söker människor de förutsättningar de vill ha. Det

är dock långt ifrån alla som fritt kan välja var man bor, och den kommunala uppgiften är att förse så många som möjligt med goda livsvillkor.

Ökad oro för brottslighet i samhället

Höjd terrorhotnivå och eskalerande gängvåld har lett till en allvarlig situation i Sverige. Att antalet skjutningar och sprängningar har ökat avsevärt och att många av dem har ägt rum på offentliga platser har sannolikt inte undgått någon. Inte heller är någon opåverkad.

Utvecklingen har medfört utmaningar för det basala uppdraget att skapa och upprätthålla säkra och trygga miljöer för medborgare och näringsliv. Oron över brottsligheten i samhället har ökat kraftigt senaste året enligt BRÅ, upplevelser som möjligtvis förklaras av de ökade gängbrotten. Även om det är den grova brottsligheten som står i fokus, påverkar alla typer av brott den upplevda tryggheten. En översiktlig statistisk analys som WSP har gjort visar på ett relativt starkt samband mellan antal anmälda brott och hur invånarna upplever tryggheten i kommunen. Att brottsligheten kostar stora summor och påverkar människors upplevda trygghet och platsers attraktivitet gör det till en tydlig robusthetsfaktor. Därför väljer vi att i Regionernas Kamp mäta antal anmälda brott per 100 000 invånare.

Föga förvånande är de tre storstäderna särskilt utsatta för brottslighet och här anmäls flest brott per 100 000 invånare. I Stockholm är problemet störst med nästan 20 000 anmälda brott per 100 000 invånare. Kommungruppen "Större stad", där vi bland annat hittar städer som Uppsala

och Umeå, har det näst högsta medelvärdet med 11 645 anmälda brott per 100 000 invånare. Det finns flera exempel på svenska kommuner som överlag är mycket robusta, men som har stora utmaningar kopplat till brottslighet. En gemensam nämnare för många av dessa är att de har en direkt anknytning till våra större städer.

Kommungrupperna med lägst andel brott är "Landsbygdskommun" (C8) och "Landsbygdskommun med besöksnäring" (C9). Låg brottslighet kan förklaras av både geografiska och strukturella förhållanden, men också av ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete. Därför kan det vara intressant att också undersöka utvecklingen av antal anmälda brott. Förändring kan säga något om utveckling över tid och dess nuvarande riktning. I kommungruppen "Pendlingskommun nära mindre tätort" (C7) är utvecklingen i flera fall negativ. En minskning av anmälda brott syns också i flertalet kommuner, men som grupp har "Pendlingskommun nära större stad" (B4) flera kommuner på topplistan.

Att brottslighetens omfattning hänger ihop med städernas storlek kan enligt BRÅ delvis förklaras av genomströmningen av människor som inte är bofasta i kommunen. Men annan forskning visar också att brottslighet ofta är lokal. Precis som att det är stora variationer mellan kommuner är det också variationer inom kommunerna – brottsligheten är ofta mer eller mindre koncentrerad till olika områden inom en kommun.

¹ Baserat på SCBs medborgarundersökning

Placering	Kommun	Anmälda brott/ 100 000 inv 2022	Grupp
Lägre antal			
1	Ydre	3605	C7
2	Habo	3670	B4
3	Hammarö	3990	B4
4	Vaxholm	4018	A2
5	Vännäs	4207	B4
6	Gagnef	4362	B4
7	Nordmaling	5012	B4
8	Forshaga	5107	B4
9	Ovanåker	5126	C8
10	Årjäng	5197	C8
11	Öckerö	5229	A2
12	Kinda	5240	B5
13	Norsjö	5405	C8
14	Krokom	5453	B4
15	Leksand	5541	C9
Högre antal			
276	Kalmar	13019	C6
277	Burlöv	13165	A2
278	Norrköping	13254	B3
279	Nynäshamn	13370	A2
280	Botkyrka	13541	A2
281	Solna	13590	A2
282	Markaryd	13639	C7
283	Örebro	14204	B3
284	Södertälje	14636	B3
285	Sigtuna	14759	A2
286	Helsingborg	14770	B3
287	Eskilstuna	15264	B3
288	Malmö	15390	A1
289	Göteborg	15947	A1
290	Stockholm	19601	A1

Placering	Kommun	Förändring i anmälda brott	Grupp
Minskning 2012-2021			
1	Årjäng	-45,3 %	C8
2	Munkfors	-44,3 %	B5
3	Växjö	-43,5 %	B3
4	Essunga	-37,4 %	C7
5	Vännäs	-35,6 %	B4
5	Forshaga	-35,6 %	B4
7	Vaxholm	-34,5 %	A2
8	Båstad	-33,9 %	C9
9	Landskrona	-31,8 %	B4
10	Heby	-31,5 %	B4
11	Håbo	-30,6 %	A2
12	Borgholm	-30,0 %	C9
13	Ljusnarsberg	-29,8 %	C7
14	Aneby	-29,3 %	B4
15	Nora	-29,2 %	B4
Ökning 2012-2021			
276	Nordanstig	29,6 %	C7
277	Ragunda	30,1 %	C8
278	Markaryd	30,5 %	C7
279	Ydre	31,2 %	C7
280	Mariestad	31,6 %	C6
281	Vilhelmina	36,2 %	C8
282	Haparanda	36,9 %	C8
283	Olofström	38,0 %	C7
284	Vara	40,2 %	C7
285	Robertsfors	40,6 %	B5
286	Boxholm	45,6 %	C7
287	Götene	53,4 %	C7
288	Hjo	54,4 %	C7
289	Övertorneå	67,2 %	C8
290	Mullsjö	72,8 %	B4

Bekämpning av brottslighet

Enligt Svenskt Näringsliv kostar brottsligheten Sverige 90 miljarder per år, och då är inte indirekta kostnader inräknade. En låg brottslighet innebär alltså både en tryggare tillvaro för invånarna och att resurser kan allokeras till andra samhällsviktiga funktioner. Nyttorna är stora.

Kommuner har sedan juli 2023 enligt lag ansvar för det lokala brottsförebyggande arbetet, en lagändring som inte alla kommuner var redo för. För ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete krävs det enligt Brottsförebyggande rådet (BRÅ) ett strukturerat och kunskapsbaserat arbetssätt, vilket uppges saknas i många kommuner. En tredjedel av kommunerna uppger att de inte kartlägger den lokala brottsligheten. Rutiner och arbetssätt måste utvecklas, men mer än hälften av Sveriges kommuner har inte en åtgärdsplan på plats. Vidare beskrivs åtgärderna som sätts upp ofta vara oprecisa och sakna ett tydligt syfte.

Lästips: BRÅs hemsida - Arbeta brottsförebyggande.

Andra dimensioner av trygghet

Känslan eller upplevelsen av trygghet påverkar hur människor deltar i samhällslivet och hur de uppfattar, och kanske bidrar till, både sin privata och offentliga sfär och omgivning. Alla kan intuitivt förstå betydelsen av att invånare känner sig trygga. Begreppet brukar ofta beskrivas som en känsla av att känna sig säker och att känna tillit. Utöver brottslighetens direkta eller

indirekta påverkan finns även andra intressanta områden som kommuner kan arbeta med för bättre levnadsvillkoren. Lärdomar kan möjligen dras från Norrbotten där de tryggaste invånarna i Sverige finns.

Tillit till andra

Att kunna lita på andra hjälper oss att hantera stress, rädsla och ensamhet och förstärker känslan av trygghet. Det minskar också transaktionskostnaderna och utgör ett viktigt "smörjmedel" i samhället. Brist på tillit, inte minst till offentlig verksamhet och myndigheter, riskerar att förstärka utanförskap. Utan tvivel har tillit en stor betydelse för de upplevda livsvillkoren. I Sydsverige litar man minst på andra.

Trångboddhet

Rent formellt mäts trångboddhet som relationen mellan bostadens antal rum och antal boende i densamma. Trångboddhet betyder att det kan saknas tillräckligt utrymme för umgänge, arbete, skolarbete, osv. Trångboddhet bedöms leda till sämre hälsa, sömnsvårigheter, brist på personlig integritet, sämre möjlighet till återhämtning och sämre skolresultat. Högst andel trångbodda finns i Stockholm.

Ensamhet

Ensamhet är ett växande och alltmer studerat samhällsproblem som mycket tyder på har allvarliga konsekvenser för både individ och samhälle. Bland individuella konsekvenser

finns både psykiska och fysiska besvär som till exempel risker för hjärt- och kärlsjukdomar, depression och demenssjukdom. Ensamhet hos barn har visat sig leda till sämre resultat i skolan. I Mellersta Norrland känner sig invånarna mest ensamma och i Småland och öarna känner sig invånarna sig minst ensamma.

Klimatförändringar - också en trygghetsfråga

Globalt och nationellt, men inte minst lokalt, väntas utmaningar kopplade till klimatförändringar och ökande temperaturer. FNs klimatpanel (IPCC) varnar för att dagens utsläppstakt kan resultera i att Parisavtalets mål om en maximal temperaturhöjning om 1,5 grader Celsius passeras om inte omställningen påskyndas.

Att minska påverkan på klimatet är därmed en viktig robusthetsfråga och en naturlig indikator i Regionernas Kamp. Indikatorn utgörs av 4 enskilda variabler, där högsta poäng är 290 och lägsta är 1. De fyra variablerna adderas och ger ett totalt rankingvärde som ingår i robusthetsindexet.

De fyra variablerna är:

1. Utsläpp av växthusgaser 2021 per invånare i kommunen
2. Förändring av utsläppta växthusgaser under perioden 2015-2021
3. Utsläpp av koldioxid 2021 per invånare i kommunen
4. Förändring av utsläppt koldioxid under perioden 2015-2021

WSPs mätning är uppbyggd på samma sätt som Klimatsekretariatets mätning, där hela kommunens utsläpp delas på befolkningen. En del kommuner har stora industrietableringar och därmed högre utsläpp än andra. Å andra sidan kan sådana etableringar medföra andra betydande nyttor för kommunen. Indikatorn ska därmed inte förstås som kritisk mot stora industrietableringar, utan bidra till medvetenhet, förståelse och för ansvaret att minska risker och kostnader på lång sikt. För mer information om metoden hänvisar vi till Svenska Miljöemissionsdatas (SMEDs) rapport nr 2 2023.

Lokala effekter att hantera

Med högre medeltemperatur väntas större vädervariationer och Sverige blir både blötare och torrare. Med mer koncentrerad nederbörd måste vi förbereda oss på fler skyfall och översvämningar. Längre perioder utan nederbörd är också att vänta och kan kräva åtgärder. Ska Sverige stå väl rustat inför framtiden behövs fokus på vitala samhällsfunktioner genom underhåll, renovering och förädling. Detta är en uppgift som delvis faller på nationella myndigheter, men en stor del av infrastrukturen är en kommunal angelägenhet, som lokala vägar och VA-system. Fungerar inte den lokala infrastrukturen, fungerar inte samhället.

Samhället är sårbart om det förblir anpassat till klimatet vi har idag. Länder, regioner, kommuner och företag behöver öka sin motståndskraft och anpassningsförmåga till de förutsättningar som väntas. Åtgärder blir mer kostsamma och komplicerade ju senare de görs och därför har också robusta kommuner förmågan att agera tidigare.

Globala kriser som krig och klimatförändringar kan i kombination också leda till ökad migration. Krig har i alla tider tvingat människor att lämna sina hem, och i framtiden förväntas klimatförändringar spå på dessa strömmar. Redan idag flyr fler människor från väderrelaterade katastrofer än från konflikter. Med en växande befolkning krävs ett omfattande arbete för att alla invånare ska känna sig trygga och säkra med goda livsförhållanden.

Glimtar ur Regionernas Kamp 2023

49%

Danderyd kniper flest förstaplatser för alla indikatorer. Här finns högst FINK/capita på 592 tkr, högst andel med eftergymnasial utbildning (49 procent) och högst genomsnittligt meritvärde i åk 9 med 277,6.

87%

Stockholm har största befolkningen med 984 748 personer i kommunen, högst andel KIBS med 42,3 procent och störst branschbredd med 86,6.

77%

Sundbyberg har högst andel av befolkningen som är under 55 år med 77 procent. Sundbyberg har även störst befolkningsförändring 2012-2022 med +32,6 procent.

ÅRETS ROBUSTHETSRAKETER:

1. Härjedalen klättrar hela 92 placeringar från mätningen 2022, mycket tack vare en hög förändringstakt i utsläppen av växthusgaser. Robusthetsindex ökar från 57 till 79 poäng av 140 möjliga. Härjedalen har god utveckling inom andelen KIBS, förvärvsinkomst, meritvärde i 9:an och en hög andel inrikes inflyttningar till kommunen.
2. Karlsborg har klättrat 71 placeringar och höjt sitt robusthetsindex från 61 till 78 av 140 möjliga poäng. Karlsborg får högre robusthetsbetyg i hälften av indikatorerna, bland annat tack vare ett positivt inrikes flyttnetto, högre andel förvärvsarbete födda utanför EU/EFTA, högre förvärvsinkomst och en fortsatt god utveckling av förvärvsinkomsterna.
3. Dorotea har ökat från 47 till 67 robusthetspoäng och därigenom klättrat 70 placeringar i årets Regionernas Kamp. Ett ordentligt lyft i meritvärde i årskurs 9 är den största förklaringen. Även förvärvsinkomsterna har ökat samtidigt som andelen förvärvsarbete födda utanför EU/EFTA ökat från redan höga nivåer

78%

Umeå är norra Sveriges mest robusta kommun, trots en relativt låg förvärvsintensitet på 78 procent.

87%

Gällivare och Krokoms har norra Sveriges högsta förvärvsintensitet med 87 procent.

38%

Lysekil har en stark utveckling av FINK/capita med 38 procent 2011-2021, också detta från redan höga nivåer.

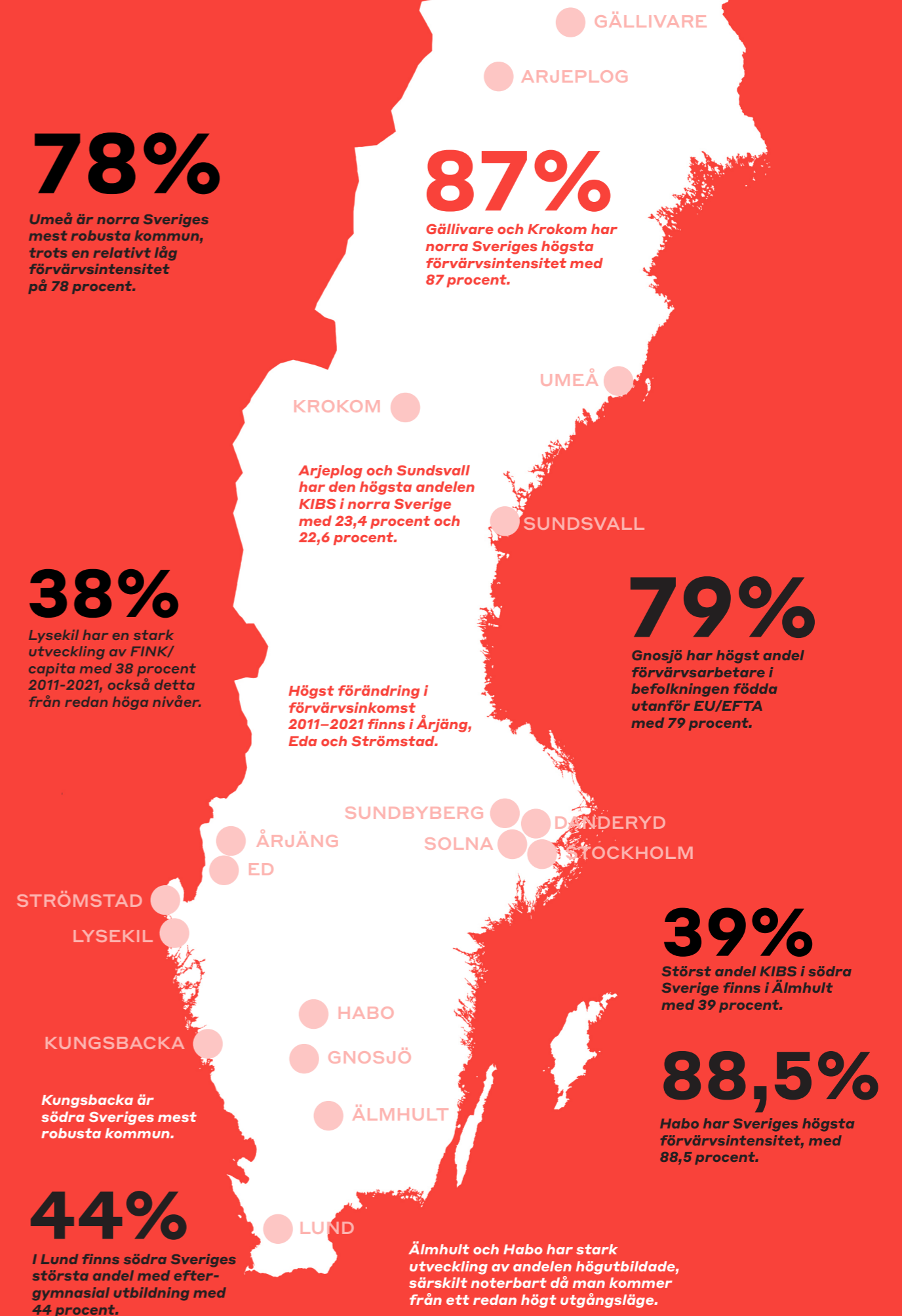
79%

Gnosjö har högst andel förvärvsarbete i befolkningen födda utanför EU/EFTA med 79 procent.

44%

I Lund finns södra Sveriges största andel med eftergymnasial utbildning med 44 procent.

Älmhult och Habo har stark utveckling av andelen högutbildade, särskilt noterbart då man kommer från ett redan högt utgångsläge.

Tio i topp - många kommuner örraskar

I det här avsnittet presenteras ett antal topplistor för några av de enskilda indikatorer som ligger till grund för robusthetsrankingen i Regionernas Kamp.

Också i enskilda indikatorers utveckling finns det mycket som kommuner kan lära av varandra trots att det finns olika underliggande förutsättningar kommunerna emellan. Vad kan andra kommuner lära av de som toppar listorna? Vad är det som utmärker just dessa kommuner och deras arbete?

Befolkningsförändring 2011-2021

Sundbyberg	33 %
Knivsta	32 %
Upplands-Bro	31 %
Trosa	28 %
Järfälla	25 %
Nykvarn	24 %
Haninge	23 %
Sigtuna	23 %
Österåker	22 %
Upplands Väsby	21 %

Inrikes flyttnetto

Sigtuna	2,47 %
Upplands Väsby	2,43 %
Järfälla	2,11 %
Höör	1,98 %
Habo	1,96 %
Höganäs	1,96 %
Staffanstorps	1,92 %
Upplands-Bro	1,85 %
Mörbylånga	1,82 %
Nynäshamn	1,79 %

Andel av befolkningen yngre än 55 %

Sundbyberg	77 %
Knivsta	76 %
Solna	75 %
Huddinge	75 %
Upplands-Bro	75 %
Malmö	75 %
Haninge	75 %
Sigtuna	74 %
Botkyrka	74 %
Järfälla	74 %

Andel förvärvsarbete inom KIBS

Stockholm	42 %
Älmhult	39 %
Sundbyberg	35 %
Solna	34 %
Malmö	29 %
Göteborg	28 %
Linköping	27 %
Mölnadal	24 %
Danderyd	24 %
Arjeplog	23 %

Sverigelistan

Om vi bortser från kommungrupper och ambitionen att jämföra "lika med lika" råder det förstås stora skillnader i robusthet bland Sveriges alla kommuner. Listan brevid rymmer fler intressanta diskussionsämnen än det är möjligt att initiera inom ramen för Regionernas Kamp.

I tabellen listas de 10 kommuner som har det högsta sammanvägda robusthetsindexet samt de 10 kommuner som har det lägsta sammanvägda robusthetsindexet.

Pendlingskommuner nära storstad toppar återigen listan och utgör alla topp 10 med högst totala robusthetsindex. Detta följer mönstret från alla tidigare år – och hur replikeras den uppenbara fördelen att vara placerad nära storstad på andra håll? Av 44 pendlingskommuner nära storstad (A2) hamnar 40 kommuner på topp 100-listan, att jämföra med landsbygdskommuner (C8) där ingen kommun hamnar på topp 100-listan.

I den nedre delen av rankingutfallet – där utmaningarna är som störst – återfinns företrädesvis kommuner från kommungruppen C7 – Pendlingskommun nära mindre stad/tätort.

Kommuner med långa avstånd från storstäder eller större städer (C6-C9) når generellt ett lägre robusthetsindex. Mycket beror förstås på belägenhet och geografi, men hur kompenseras för detta och hur når man sin egen bästa potential?

På wsp.com presenteras en sammanställning över alla kommuner samt delar av den statistik som presenteras i rapporten. Ur den går det att utläsa flera intressanta fakta om varje kommun.

Placering	Kommun	Robusthetsindex	Kommungrupp
1	Nacka	129	A2
2	Täby	128	A2
3	Kungsbacka	125	A2
4	Staffanstorps	122	A2
4	Österåker	122	A2
6	Lerum	121	A2
7	Kungälv	120	A2
7	Vellinge	120	A2
9	Sundbyberg	119	A2
10	Mölnadal	118	A2
10	Solna	118	A2
281	Filipstad	34	C8
281	Norberg	34	C7
283	Åsele	33	C8
284	Laxå	32	B5
284	Skinnskatteberg	32	C7
286	Degerfors	31	C7
287	Högsby	30	C7
288	Perstorp	29	B4
289	Hällefors	26	C8
290	Ljusnarsberg	22	C7

Topp tre per kommungrupp

Det som är gemensamt för de mest robusta kommunerna i Sverige är en bred prestation inom alla indikatorer, inte sällan ett resultat av strukturella förutsättningar. Vinnarna i de kommungrupper som inte är med och toppar totallistan karaktäriseras av styrkebesked inom enskilda områden. Här finns det mycket att lära av varandras styrkor för att bli en mer robust kommun.

Det finns alltså betydande skillnader i utvecklingsförutsättningar för Sveriges kommuner - strukturella såväl som geografiska. I den här delen av Regionernas Kamp är tanken att delvis eliminera den skevheten genom att jämföra kommuner som är mer lika varandra, det vill säga en jämförelse av toppskiktet inom varje kommungrupp.

Trots detta, och trots att indikatorerna generellt uppvisar små förändringar år till år, kan mycket hända om förutsättningarna är annorlunda. I små kommuner där en liten population utgör basen för statistiken kan relativt små förändringar leda till betydande skillnader i utfall i ranking och resultat. Insikten är att små kommuner är känsliga för små förändringar i statistiken, men också att ganska små förändringar kan ge stora effekter om de investeras rätt.

Storstäder och storstadnära kommuner

Av våra tre storstadskommuner, i grupp A1, toppar Stockholm listan. Att ha en befolkning som är nästan dubbelt så stor som Göteborgs och tre gånger så stor som Malmö har sina

fördelar, vilket bland annat tar sig uttryck i en stor och diversifierad arbetsmarknad. Samtliga storstadskommuner är bland de mest robusta kommunerna i Sverige med god utveckling inom de flesta indikatorer. Däremot har samtliga storstadskommuner också betydande utmaningar med en relativt låg förvärvsintensitet och hög brottslighet.

Pendlingskommuner till storstäderna är den kategori vars kommuner genomgående har presterat bäst och kan anses vara de stora vinnarna i kommungrupperna emellan. Det illustreras av att flera kommuner hamnar på ett högt robusthetsindex och kommungruppen tar alla tio-i-topplaceringar även i år. Nacka är den kommun som totalt sett har högst robusthetsindex vilket gör att kommunen även rankas etta inom denna grupp. Kommunen har en stor och välutbildad befolkning, en hög nivå av branschbredd och andel sysselsatta inom KIBS. Det som i flera fall urskiljer de sämre presterande kommunerna från de kommuner som toppar listan totalt är lägre förvärvsintensitet och högre brottslighet.

Större städer och kommuner

Inom gruppen B3. Större städer presterar många kommuner väl. De som tar topp 3 placeringarna har en ung och välutbildad befolkning, stor branschbredd och hög andel sysselsatta inom KIBS. Det kan vara ett resultat av att flertalet av Sveriges universitet och högskolor är belägna här, vilket visar på nyttan av högre utbildning på orten. Gemensamt för kommungruppen är dock en relativt låg förvärvsintensitet och

hög brottslighet. Två kommuner som bryter trenden är Östersund, med gruppens högsta förvärvsintensitet på 83 procent, och Umeå, som har gruppens lägsta brottslighet med 8481 anmälda brott per 100 000 invånare.

Stora skillnader mellan kommuner återfinns i kommungruppen pendlingskommun nära större stad. Årets vinnare Knivsta gynnas av sin närhet till både Uppsala och Stockholm vilket bland annat tar sig uttryck i en hög förvärvsinkomst per capita såväl som hög förvärvsintensitet. Ängelholm och Hammarö följer tätt därefter med goda resultat. Kommungruppen har även flertalet kommuner med större utmaningar och här finns det mycket att lära av de mer robusta kommunerna.

Enköping är den kommun bland lågpendlingskommunerna nära större städer som även i år drar det längsta strået, följt av Ulricehamn och Uddevalla. Precis som Knivsta gynnas Enköping av sitt geografiska läge. Arbetsmarknaderna i såväl Stockholm, Västerås och Uppsala nås på relativt kort pendlingstid och därigenom kan kommunen dra nytta av kringliggande arbetsmarknader.

Mindre städer/ tätorter och landsbygdskommuner

Varbergs kommun toppar även i år listan inom kommungruppen Mindre stad/tätort och är även högt rankad totalt sett på plats 12. Varberg presterar bra inom de flesta indikatorer likt de andra kommunerna som toppar totalen. Falun har också fin utveckling inom utbildning, ekonomi och arbetsmarknad, dock med svagare befolkningsutveckling än Varberg.

Både inom kommungruppen pendlingskommun nära mindre stad/tätort och i den totala rankingen presterar Mörbylånga mycket väl. En hög förvärvsintensitet, en hög andel förvärvsarbete i befolkningen född utanför EU/EFTA och låg brottslighet tillsammans med relativt stor inflyttning ger en hög robusthet.

Bland landsbygdskommunerna kniper Båstad och Åre i år förstaplatserna. En stor andel högutbildade och god inflyttning kan förklaras av att allt fler väljer att lämna städerna för distansarbete på orter där man tidigare enbart har semestrat.

Kommungrupp	Rank per kommungrupp	Kommun	Robusthetsindex	Total ranking 2023
A1. Storstäder	1	Stockholm	113	23
	2	Malmö	108	36
	3	Göteborg	107	42
A2. Pendlingskommun nära storstad	1	Nacka	129	1
	2	Täby	128	2
	3	Kungsbacka	125	3
B3. Större stad	1	Uppsala	112	25
	2	Jönköping	110	28
	2	Umeå	110	28
B4. Pendlingskommun nära större stad	1	Knivsta	114	21
	2	Ängelholm	111	26
	3	Hammarö	109	31
B5. Långpendlingskommun nära större stad	1	Enköping	96	72
	2	Ulricehamn	93	85
	3	Uddevalla	91	90
C6. Mindre stad/tätort	1	Varberg	117	12
	2	Falun	109	31
	2	Kalmar	109	31
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	1	Mörbylånga	111	26
	2	Tjörn	99	58
	3	Älmhult	96	72
C8. Landsbygdskommun	1	Mora	89	96
	2	Vetlanda	81	115
	3	Gislaved	80	122
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	3	Sunne	80	122
	1	Båstad	101	53
	1	Åre	101	53
	2	Leksand	96	72

Utmanas storstädernas fördelar av det flexibla arbetslivet?

Kommuners utvecklingsförutsättningar är i hög utsträckning beroende av människorna som utgör kommunens invånare. Hög befolkningsstorlek och befolkningstäthet innebär att en stor mängd humankapital samlas på en plats. Staden är en tät och tillgänglig miljö för handel, kultur och lärande vilket leder till utbyte och tillväxt. Fördelarna gör att företag och individer, i synnerhet unga, lockas dit för att dra nytta av dem. Fördelarna bäddar också för idé- och kunskapsutbyte som i sin tur leder till näringslivsverksamhet, innovationer och entreprenörskap. Staden blir en motor för tillväxt. En större andel yngre befolkning innebär lägre kostnader och längre bidrag till den kommunala ekonomin.

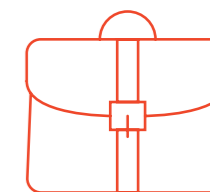
Utöver fördelarna som nämnts ovan har kommuner med en stor befolkning fler som betalar skatt, konsumerar och på andra sätt bidrar till de kommunala intäkterna. Kommunala utgifter ökar förstås också, men stordriftsfördelarna är betydande. En liten eller gles befolkning innebär motsatt att färre invånare ska dela på de kommunala utgifterna. Mindre och gles befolkade kommuner har ofta också demografiska utmaningar med färre unga och osäkerheter kring framtida försörjningskvot och skattekraft. Åldersstrukturen har stor betydelse för framtida försörjningskraft – att inte allt färre förvärvsarbetande bär

försörjningsbördan.

I pandemins spår diskuterades hemmaarbetets effekter på både städernas utveckling och huruvida det traditionella mönstret av boende-pendling-kontor skulle bestå. Skulle distansarbete påverka inställningen till arbetspendling och bostädernas egenskaper och därigenom bosättningsval? En viss trend kunde ses att intresset för storstäderna svalnade och att många började snegla på större bostäder på längre distans från kontoren. Inte minst har de senaste årens uppgång i bostadspriser i centrala stadskärnor bidragit. Det är möjligen fortfarande tidigt att dra slutsatser, men det finns tydliga tecken på att arbetspendlingen sker över större avstånd, tar längre tid och sker mer sällan. I storstäderna finns dessutom ofta de arbeten som tillåter distansarbete. Kommunerna som har störst ökning av inrikes inflyttning är Sigtuna, Upplands Väsby och Järfälla, samtliga med över 2 procent.

Kommungrupp	Genomsnittlig total bef.	Bef. Förändr. 2012-2022	Yngre än 55	Genomsnittligt inrikesflyttnetto 2022
A1. Storstäder	646322	13 %	74 %	0,45 %
A2. Pendlingskommun nära storstad	46377	15 %	70 %	0,77 %
B3. Större stad	119484	12 %	70 %	0,58 %
B4. Pendlingskommun nära större stad	16832	9 %	64 %	0,57 %
B5. Långpendlingskommun nära större stad	18112	5 %	61 %	0,11 %
C6. Mindre stad/tätort	45830	7 %	63 %	0,41 %
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	11573	4 %	60 %	0,17 %
C8. Landsbygdskommun	12153	-1 %	57 %	-0,04 %
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	10202	4 %	57 %	0,71 %

Nya utmaningar på arbetsmarknaden

Arbetslösheten minskade efter pandemin i Sverige 2021. Under 2022 rådde dock hög inflation, stigande räntor och osäkerhet på arbetsmarknaden. Med det sagt är det sannolikt att en konjunkturedgång kan få stora konsekvenser på arbetsmarknaden – även om de inte blivit tydliga ännu.

En hög förvärvsintensitet betyder en bra matchning mellan utbud och efterfrågan av arbetskraft – att näringslivets behov matchas av arbetskraftens kompetens i ett naturligt pendlingsområde. En låg förvärvsintensitet innebär motsatt att kompetenserna som finns inte matchar utbudet av arbetstillfällen, eller helt enkelt att det finns för få arbetstillfällen överlag. Kommuner med stora universitet eller andra utbildningsinstitutioner, ex Lund, Uppsala och Linköping har förvisso låg förvärvsintensitet, men det beror huvudsakligen på de många studenterna som är i utbildning istället för i arbete.

En större arbetsmarknad innebär å andra sidan större möjligheter att matcha arbetstillfällen och arbetstagare. Hög tillgänglighet, geografiskt läge och pendlingsmöjligheter till större arbetsmarknader brukar också påverka förvärvsintensiteten positivt. Men i storstäderna samlas också de som av olika skäl är svåra att matcha mot behovet på arbetsmarknaden. Därför presterar storstäderna fortsatt sämst bland kommungrupperna. Ett exempel är Malmös låga förvärvsintensitet, som dessutom sänker medelvärdet bland de tre storstäderna

markant. Men även Stockholm och Göteborg har svårigheter i matchningen och redovisar förvärvsintensitet under nationellt medel.

En förklaring finns i den stora andelen befolkning född utanför EU/EFTA. Man ska dock tänka på att det inom storstäderna råder stora skillnader mellan olika områden

En stor utmaning på arbetsmarknaden är integrationen av utlandsfödda. En lyckad integration leder till ökad sysselsättning, ökad köpkraft och större skatteintäkter – utöver rent individuella positiva värden som självbestämmande och livskvalitet. På motsvarande sätt innebär en låg sysselsättning bland utlandsfödda utanför EU/EFTA en stor belastning för kommunens transfereringssystem, samtidigt som potentiell köpkraft och konsumtion går förlorad.

Tabellen nedan visar att andelen födda utanför EU/EFTA i förvärvsarbete i snitt är väsentligt lägre än det nationella snittet. Dock finns stora skillnader mellan och inom kommungrupperna. I Pajala och Gnosjö återfinns den högsta andelen födda utanför EU/EFTA i förvärvsarbete med 79 procent, medan andelen i Hällefors endast är 44 procent – långt från det totala snittet som ligger på drygt 65 procent.

Kommungrupp	Förvärvsintensitet	Andel förvärvsarbetare födda utanför EU/EFTA 2021
A1. Storstäder	75 %	64 %
A2. Pendlingskommun nära storstad	83 %	71 %
B3. Större stad	78 %	64 %
B4. Pendlingskommun nära större stad	82 %	65 %
B5. Långpendlingskommun nära större stad	81 %	64 %
C6. Mindre stad/tätort	82 %	65 %
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	80 %	62 %
C8. Landsbygdskommun	81 %	64 %
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	81 %	67 %

Dagens utbildningsnivåer är framtidens robusthet

Kunskap är en hörnsten i utveckling och fortsatt framgång i våra moderna samhällen. Humankapitalet är den samlade kunskap, kompetenser och färdigheter som finns tillgängligt i kommunen och påverkas av befolkningens utbildningsnivåer. Samspelet mellan kunskap och kunskapspridning, kapital och marknader lägger grunden för innovationer och entreprenörskap som gynnar näringslivsutvecklingen. Men kunskap är också attraktivt. Både företag och familjer har sannolikt ett öga på kunskapsnivåerna när de väljer framtida verksamhets- eller livsplatser. I praktisk kommunal mening är kvalitativ skola och förutsättningar för kunskapspridning en viktig investering i framtida utveckling. I årets Regionernas Kamp kan vi konstatera att det råder stora skillnader i kvalitet på utbildningen både mellan och inom kommuner i Sverige.

Sverige är en innovations- och kunskapsmiljö och det är en av våra viktigaste konkurrensfördelar som land. I den "nya ekonomiska geografin" har produktion i stor utsträckning flyttat till länder med lägre arbetskraftskostnader. Viss återflyttning sker och har skett, men Sverige konkurrerar långsiktigt med humankapital och innovationskraft. Kunskapsförsörjning är vital för utveckling av näringsliv, offentlig sektor och diversifiering i arbetslivet. En högre genomsnittlig utbildningsnivå, möjligheten till kunskapspridning och kvaliteten på denna blir allt viktigare faktorer i konkurrensen om företag och invånare.

Andel av invånarna med eftergymnasial utbildning

Konkurrenskraftiga och robusta kommuner har vanligtvis en hög andel med eftergymnasial utbildning. Likt tidigare års mätningar står storstäderna och deras pendlingskommuner starka. Kombinationen av attraktiva boendemiljöer på korta avstånd till avancerade jobb är en viktig förklaring. I år är Danderyd och Lund kommunerna med högst andel invånare med eftergymnasial utbildning. Mycket god utveckling kan ses i Åre, Ale, Älmhult och Habo där andelen invånare med eftergymnasial utbildning har ökat med mellan 43 procent och 49 procent sedan 2012.

Skolresultat

Väl så viktigt är grundskolor som presterar. Vårt mått på detta är meritvärden i årskurs 9. Skolor med höga meritvärden återfinns i stor utsträckning i samma kommuner där den eftergymnasiala utbildningsnivån bland befolkningen är hög. I Stockholms pendlingskommuner Danderyd, Lidingö och Nacka har årskurs 9-studenter pluggat på bra – och har alltså bra förutsättningar för detta – och toppar listan med ett genomsnittligt meritvärde på mellan 277,6 och 267,5 poäng av 320 möjliga. I många kommuner är resultaten betydligt sämre, där det genomsnittliga meritvärdet i årskurs 9 är strax över godkänt i alla ämnen. Lägst genomsnittliga meritvärde i årskurs 9 fanns 2022

i Tomelilla (181,5 poäng), Töreboda (183,9 poäng) och Lilla Edet (187,2 poäng).

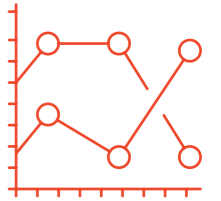
Skiftande skolresultat kan förklaras av flera möjliga bakomliggande faktorer, exempelvis kan bildningskultur, tradition och framtida arbetsmarknad ligga bakom lägre nivåer i en del kommuner. Även kvaliteten på utbildningen skiljer runt om i Sverige där lärarnas utbildningsnivå och andel med lärarlegitimation varierar. Här spelar förstås livsplatens

attraktivitet och geografi en betydande roll när lärare ska attraheras till kommunen.

Oavsett bakomliggande skäl är kunskap en tillgång som måste värnas, uppmärksammas och utvecklas. Både relativa och faktiska resultat i grundskolan i Sveriges kommuner bör vara föremål för stort fokus kommande år.

Kommungrupp	Eftergymn. Utb. 2022	Förändring Eftergymn. Utb. 2021	Genomsnittligt meritvärde i åk 9 20/21	Förändring av i åk 9 2010/2011-2020/2021
A1. Storstäder	35 %	18 %	239	11 %
A2. Pendlingskommun nära storstad	28 %	26 %	238	8,88 %
B3. Större stad	27 %	20 %	228	7,88 %
B4. Pendlingskommun nära större stad	18 %	28 %	214	5,40 %
B5. Långpendlingskommun nära större stad	15 %	25 %	211	5,62 %
C6. Mindre stad/tätort	19 %	23 %	221	6,99 %
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	15 %	25 %	211	4,81 %
C8. Landsbygdskommun	14 %	25 %	215	5,51 %
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	17 %	27 %	220	5,95 %

Konkurrensfördelar i en växande kunskapsekonomi

Som tidigare konstaterats är kunskaper vitalt för näringslivets konkurrensförmåga och samhällets utveckling. Under lång tid har Sverige genomgått en strukturomvandling mot ett allt större inslag av kunskapsekonomi och ökad andel kunskapsintensiva företag i den nationella mixen. I städer och urbana miljöer finns förvisso konkurrensfördelar för det kunskapsintensiva näringslivet, men kunskapsintensiteten och specialiseringen ökar i alla branscher och alla geografier. Ekonomi- och redovisning, IT, PR och marknadsföring, organisationsrådgivning och mycket annat är tjänster som idag köps av företag oavsett bransch, storlek och lokalisering. Inte sällan finns en fördel i lokal anknytning och förståelse när tjänster köps in. En väl fungerande lokal och regional ekonomi har således nytta av att de kunskapsintensiva näringarna finns nära till hands. Till detta ska läggas att dessa företag kan vara en attraktiv arbetsgivare för lokal och regional arbetskraft med särskilda kunskaper eller erfarenheter.

Kunskapsintensiva verksamheter (KIBS)

För att mäta andelen kunskapsintensiva verksamheter i en kommun används begreppet KIBS (Knowledge Intense Business Services/ Sectors) som indikator och hur stor andel av arbetskraften som är sysselsatta inom dessa typer av verksamheter. En hög KIBS-andel innebär hög grad av kunskap i kommunen vilket är en robusthetsfaktor. Stockholm har högst andel KIBS med 42 %, följt av Älmhult med 39 %.

Branschbredd i näringslivet

Men det är inte nödvändigtvis robust om alla jobb, oavsett kunskapsintensitet, återfinns i ett enda eller mycket få företag i en kommun. Därför är branschbredd ett kompletterande mått på en välmående näringslivsstruktur. Det innebär en diversifiering av näringslivet och arbetsmarknaden, och om fler branscher är representerade förenklar det matchningen mellan invånare och arbetsmöjligheter. Stor branschbredd innebär också större motståndskraft mot konjunktursvängningar, då olika branscher är olika känsliga vid olika tidpunkter. I fall där den lokala arbetsmarknaden är beroende av en arbetsgivare kan betydande delar av kommunens sysselsättning direkt påverkas av lågkonjunkturer eller branschvisa nedgångar. Storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö toppar även i år listan över kommuner med störst branschbredd.

Förvärvsinkomster (FINK)

Välståndsutvecklingen kan beskrivas genom förändring i förvärvsinkomster (FINK). Höga inkomster per capita betyder hög sysselsättningsgrad (att många i befolkningen är förvärvsarbetande), eller hög produktivitet (att de som är förvärvsarbetande har höga löner). I Regionernas Kamp räknar vi på medelförvärvsinkomst i kommunen vilket förvisso kan inrymma stora inomkommunala inkomstskillnader, men oavsett indikerar invånarnas samlade skattekraft och kommunens

ekonomiska situation och välståndsutveckling.

Danderyd toppar fortsatt listan över högst förvärvsinkomst med 592tkr/capita, följt av Lidingö, Täby och Lomma där förvärvsinkomsten per capita är över 450tkr/år. Utöver Stockholm tillhör 14 av de 15 högst rankade kommunerna kommungruppen A2, pendlingskommun nära storstad. De har närheten till storstädernas stabila och produktiva arbetsmarknad med hög andel KIBS-företag. De

lägsta förvärvsinkomsterna per capita finns i landsbygdskommuner vilket kan vara tecken på en begränsad eller ensidig arbetsmarknad.

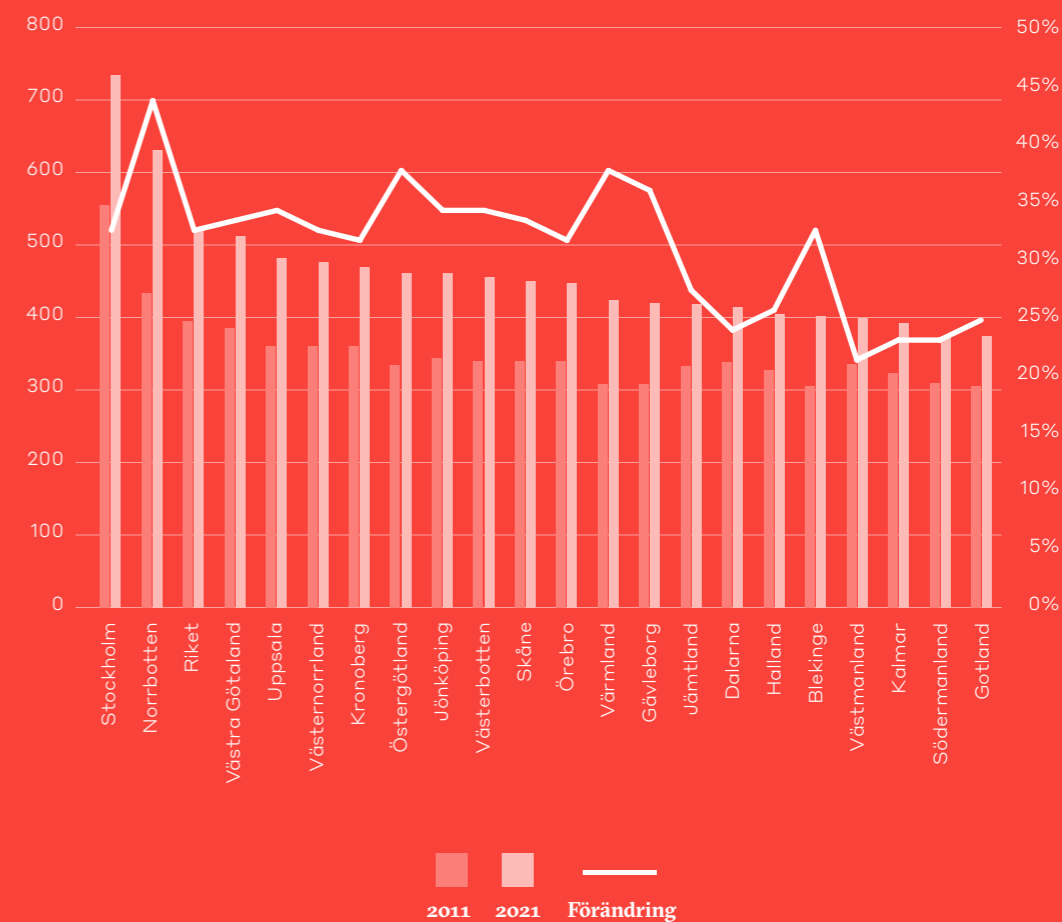
En positiv utveckling av förvärvsinkomsterna per capita är betydelsefullt för den kommunala ekonomin. Från redan höga nivåer är det förstas svårare att öka, men Strömstad, Sundbyberg och Vellinge har lyckats med en stark utveckling från redan höga nivåer.

Kommungrupp	FINK per capita 2021	Förändring FINK per capita 2011-2021	Branschbredd	Andel sysselsatta inom KIBS 2021
A1. Storstäder	345 000 kr	38 %	83 %	36 %
A2. Pendlingskommun nära storstad	373 000 kr	33 %	44 %	18 %
B3. Större stad	310 000 kr	32 %	63 %	19 %
B4. Pendlingskommun nära större stad	304 000 kr	34 %	31 %	10 %
B5. Långpendlingskommun nära större stad	292 000 kr	32 %	32 %	10 %
C6. Mindre stad/tätort	308 000 kr	33 %	50 %	13 %
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	290 000 kr	32 %	27 %	9 %
C8. Landsbygdskommun	286 000 kr	35 %	28 %	10 %
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring	300 000 kr	40 %	29 %	10 %

10 år med Regionernas Kamp

I år är det 10 år sedan den första Regionernas Kamp publicerades, vilket vi uppmärksammar genom att undersöka hur de svenska regionerna har utvecklats under dessa år. Vilka regioner har haft en god utveckling och förbättrat sin robusthet, och hur har utvecklingen sett ut inom utvalda områden?

Länsvis förändring (%) i BRP per capita

Regioner i förändring

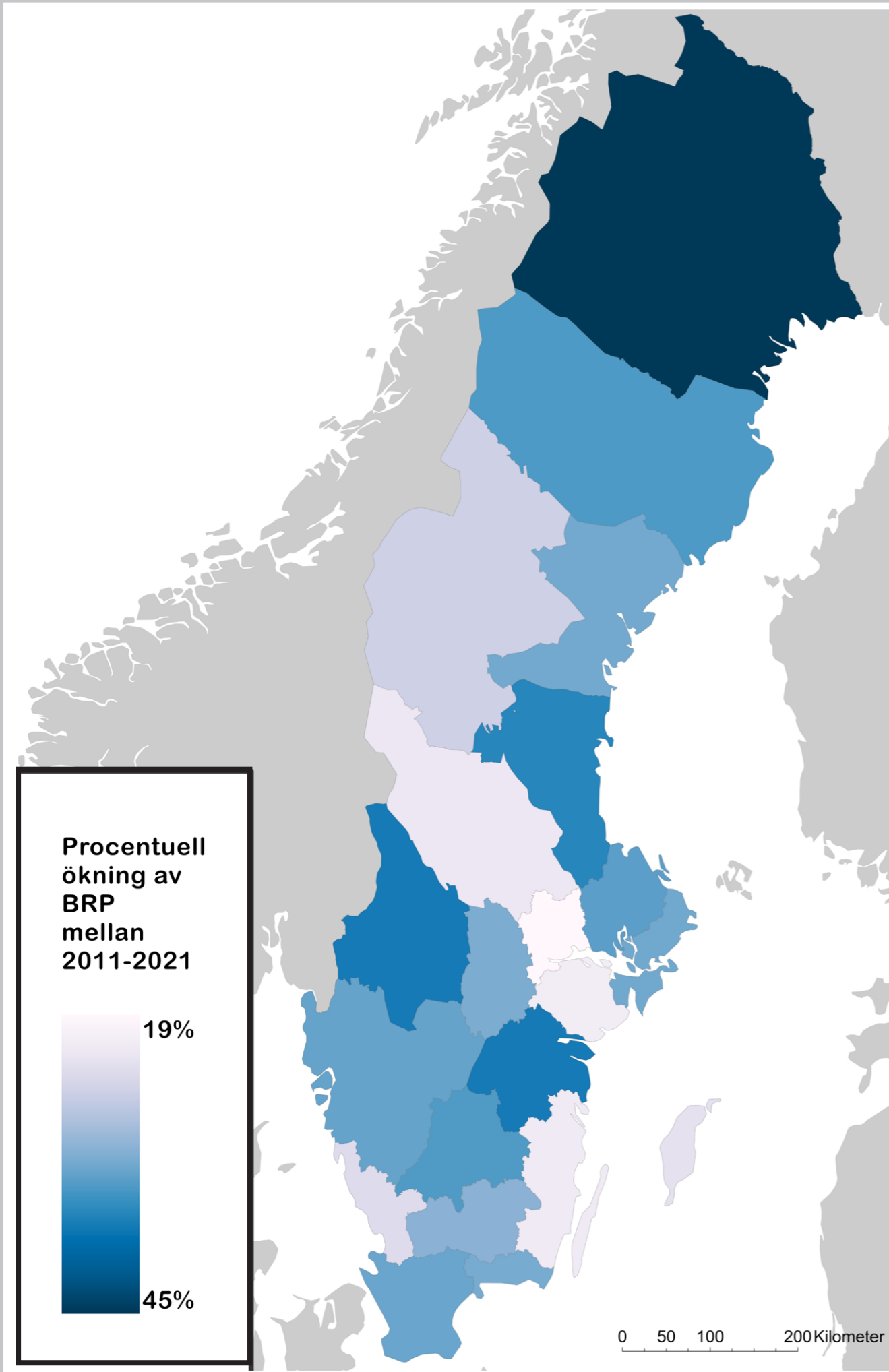
Bruttoregionprodukten är ett mått på den samlade regionala ekonomiska aktiviteten och utgörs av värdet på de varor och tjänster som produceras i en region. När BRP mäts per capita delas de samlade produktionsvärdena med mängden invånare. I en region med få invånare och höga produktionsvärden blir BRP högt. En hög sysselsättningsgrad har också stor effekt på BRP/capita. Då producerar en stor andel av befolkningen och bidrar därmed till produktionen. Motsatsen, en befolkningsrik region med hög arbetslöshet har relativt få som bidrar till en produktion som ska delas bland många.

I Sverige är Stockholm och Norrbotten de i särklass mest produktiva regionerna både 2011 och 2021, och de två länen är fortsatt

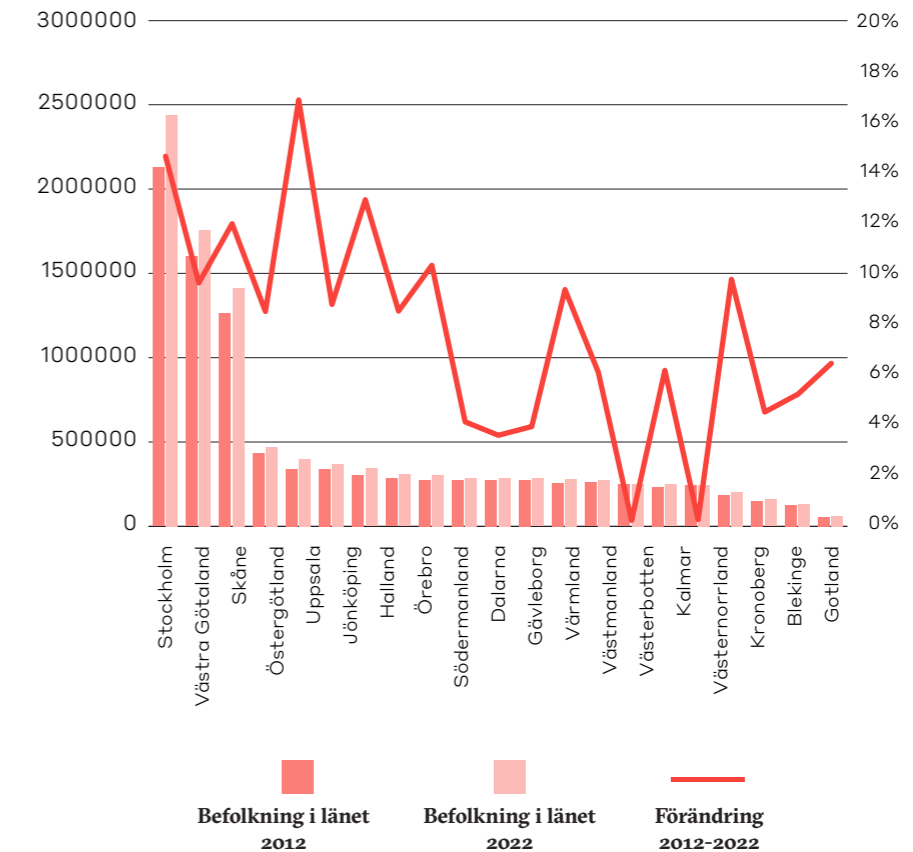
över riksgenomsnittet när det gäller BRP per invånare. Högst BRP per capita hade Stockholms län med 734 000 kronor. Norrbotten var alltså tvåa med 631 000 kronor.

I Sverige har BRP per capita ökat med 32 procent mellan 2011 och 2021. Nio av rikets 21 län – Norrbotten, Värmland, Östergötland, Gävleborg, Västerbotten, Jönköping, Uppsala, Västra Götaland och Skåne – har en högre procentuell förändring än rikssnittet. Den starkaste utvecklingen av BRP per capita återfinns i Norrbotten med 45 procent, vilket innebär att de ökar sin BRP från redan höga nivåer.

En stark utveckling av BRP är en mycket viktig del av ökad robusthet i en region. Nedan presenteras ett ytterligare urval av indikatorer som kan bidra till en stark utveckling.

BEFOLKNING
Länsvis förändring (%) av befolkning

Inget län har negativ befolkningsutveckling under decenniet. Högst befolkningsstillväxt under perioden återfinns i Uppsala med 17 procent, följt av Stockholm med nästan 15 procent ökning av invånarantalet. Som jämförelse har nationens invånare mellan 2012 och 2022 ökat med drygt 10 procent.

Tidigare illustrationer visar den ekonomiska utvecklingen och befolkningsläget i våra 21 svenska län sedan den första upplagan av Regionernas Kamp. Sanningen är förstås att de också speglar varandra. En mycket stor del av landets, länens och kommunernas varierande

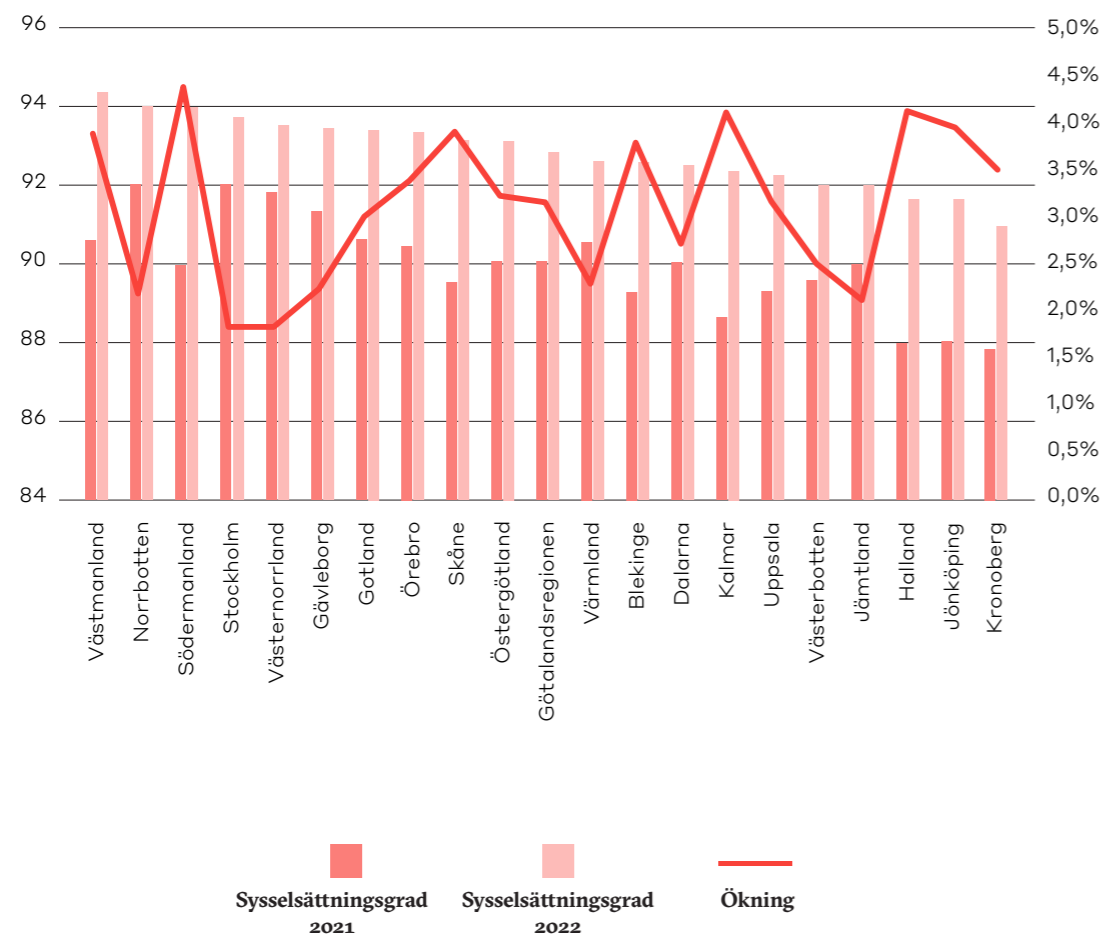
ekonomiska tillväxt kan förklaras med befolkningsförändringar. Fler människor betyder större ekonomisk aktivitet. Det säkraste sättet att skapa ekonomisk tillväxt är därmed att satsa på att befolkningen ökar. Men det är inte alltid synonymt.

Ett spännande exempel är Norrbottens län som har den starkaste utvecklingen för BRP per capita men samtidigt den svagaste befolkningsutvecklingen. Det innebär att produktiviteten i Norrbotten har ökat av andra skäl. Detta diskuterades mer ingående i 2022 års Regionernas Kamp.

Sysselsättningsgraden har utvecklats positivt i alla Sveriges län. I Västmanland återfinns den högsta sysselsättningsgraden i Sverige och Södermanlands län har den största ökningen mellan 2012 och 2022.

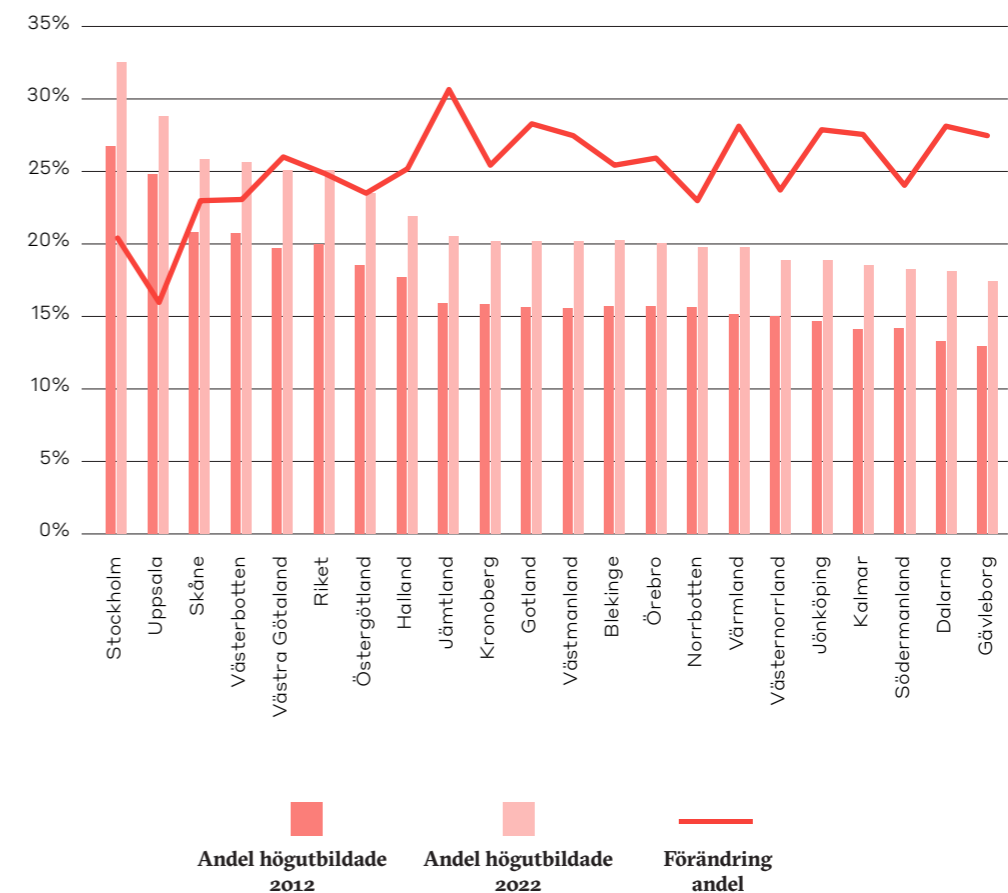
ARBETSMARKNAD

Sysselsättningsgrad länsvis och förändring av sysselsättningsgrad

UTBILDNING

Andel högutbildade per län och förändring av högutbildade

En positiv utveckling av andelen högutbildade ses i alla Sveriges regioner vilket är viktigt för vår samlade långsiktiga robusthet. Högst andel finns fortfarande i Stockholm med 32 procent, följt av universitetsstaden Uppsala med 29 procent högutbildade. I Jämtland kan den största procentuella ökningen av högutbildade ses. På 10 år har andelen ökat med drygt 30 procent i Jämtlands län. I Västra Götaland har man de senaste 10 åren passerat Sveriges medel i andel högutbildade.

inom en rad robusthetskapande faktorer. Därmed kan man dra slutsatsen att vi är betydligt mer robusta idag än vi var för 10 år sedan. Vi har en samlad kraft att möta en rad utmaningar. Samtidigt erbjuder vardagen sällan "samlade" utmaningar. Ändå har vi bara under de senaste åren drabbats av en pandemi och nu senast en internationell inflationskris och lågkonjunktur som slår brett. Det är nu robustheten kommer väl till pass – bland de som har den.

God utveckling i Sverige – men inte en självklarhet

Som vi kan utläsa ur diagrammen ovan har de senaste 10 åren präglats av en god utveckling

Så kan du använda Regionernas Kamp

Analysera

Hösten 2023 fortsätter den svenska ekonomin att försvagas och för svenskarna innebär denna tid stora utmaningar med försämrad reallöneutveckling och köpkraft. Om inflationen biter sig fast och tillväxten fortsatt utvecklas dåligt riskerar stagflationsscenarioet realiseras, och det blir betydligt svårare att hantera många av de utmaningar som har beskrivits ovan.

Hög medvetenhet och ordentlig analys är alltid en bra grundplåt. Att analysera och förstå nuläget, identifiera det önskade läget och sedan lägga upp en strategi för vägen dit kan vara svårare än man tror. Att hantera kriser av olika slag är kostsamt och en stark ekonomi ger högre motståndskraft. Att alltid ha ett öga på befolkning, utbildning, arbetsmarknad och företagande är grunden.

Jämför

Regionernas Kamp både utmanar och uppmanar till jämförelser. Vi tror att konstruktiv och aktiv bench marking kan göra stor nytta och det finns otroligt mycket kunskap och erfarenhet samlat i 290 kommunala förvaltningar. Hur ligger vi till jämfört med liknande kommuner? Vad säger vår ranking oss? Finns det exempel på kommuner som lyckas ovanligt väl på områden där vi själva underpresterar? Varför det?

Lär av de bästa

Som tidigare nämnts finns det förutsättningar som är svåra eller omöjliga att påverka för en kommun. Det gör att vissa är mer framgångsrika

än andra – allt annat lika. Dessa förutsättningar kan bero på kommunens geografiska läge eller på faktorer som tillgänglighet eller åldersstruktur, faktorer som är svåra för en kommun att påverka på kort sikt. Men kanske kan man lära sig något av de som lyckats – oavsett de egna förutsättningarna. Hur kan vi ta till oss av erfarenheter och kunskaper? Även om vi kopiera någon annans framgång kan vi låta oss inspireras.

Kontakta oss

Som strategiska rådgivare och teknik konsulter har vi kunskapen för att förstå och kraften att kunna förändra. Vi vet hur samhällen är uppbyggda och utvecklas. Om hur vi lever, arbetar, bygger, reser och kommunicerar – och om hur vi kan göra det bättre.

WSP finns över hela Sverige – och över hela jorden. Vi vet att en bättre värld behöver hela världens kunskap, därför använder vi ofta vår globala erfarenhet och expertis för att hitta de smartaste lokala lösningarna. Vi har en lång historia av att skapa en framtid som ännu inte finns. Låt oss hjälpa dig att skapa din.

*mattias.frithiof@wsp.com
julia.berglund@wsp.com*

WSP är ett av världens ledande konsultbolag och rådgivare inom samhällsutveckling. Med 67 000 medarbetare i över 40 länder samlar vi experter inom analys och teknik, för att framtidssäkra världen.

Vi ligger bakom allt du tar för givet.
Och framtiden du hoppas på.

WSP Sverige AB
121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7
T 010 722 50 00

wsp.com